

ΛΑΪΚΟΤΗΤΑ-ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ

Εννοιολογικές διευκρινίσεις

Η Λαϊκότητα και ο λαϊκισμός είναι δύο έννοιες που ως κέντρο αναφοράς τους έχουν τον λαό, ωστόσο είναι διαμετρικά αντίθετες

ΛΑΪΚΟΤΗΤΑ	ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ
<p>Το επίθετο «λαϊκός» αναφέρεται σε αυτόν που ανήκει στον λαό ή που προέρχεται από τον λαό. Η «λαϊκότητα» αναφέρεται στον χώρο της πολιτικής, εκφράζει τη συμμετοχή, την παρουσία του λαού στην άσκηση της πολιτικής εξουσίας και την ανύψωσή του σε καθοριστικό παράγοντα της ιστορίας.</p>	<p>Λαϊκισμός είναι η κατ' επίφαση λαϊκότητα, δηλαδή αυτό που δείχνει να είναι λαϊκό, ενώ στην πραγματικότητα δεν είναι. Δηλαδή, η μίμηση της συμπεριφοράς του λαού από παράγοντες που δεν προέρχονται από αυτόν, π.χ. ο υποψήφιος βουλευτής που κατά την προεκλογική περίοδο παριστάνει το παιδί του λαού, ενώ προέρχεται από πλούσια οικογένεια.</p> <p>Ο όρος αναφέρεται επίσης στην επιβολή ενός «χαρισματικού» ηγέτη στο λαό, ο οποίος αναδεικνύεται μέσα από ένα πρόγραμμα που ικανοποιεί τις λαϊκές διεκδικήσεις</p>

Επιχειρήματα

Χαρακτηριστικά

Ο λαϊκισμός στηρίζεται στην εσκεμμένη ανειλικρίνεια, στην παραπλάνηση και τον εφησυχασμό του λαού, με στόχο την καθοδήγηση και ποδηγέτησή του. Πρόκειται για μια τακτική/συμπεριφορά που αναφέρεται στις συνήθειες, τις δοξασίες, τις αντιλήψεις του λαού προκειμένου να πεισθούν οι πολλοί ότι η εξουσία ταυτίζεται με το λαό ενώ στην πραγματικότητα οι αποφάσεις που λαμβάνονται αποβλέπουν στην ικανοποίηση των συμφερόντων της εξουσίας. Ο λαϊκιστής ηγέτης θέτει σκοπίμως ψευδοδιλήμματα, όπως «εχθροί ή φίλοι», «παραξίες ή φιλήσυχοι», «αλλοεθνείς ή ομοεθνείς», με απώτερο σκοπό την καλλιέργεια ανασφάλειας στον λαό, ώστε να αυτοπροβληθεί στη συνέχεια ο ίδιος σαν προστάτης και σωτήρας.

Ο λαϊκισμός στοχεύει στον πατερναλισμό

Πατερναλισμός

Ο πατερναλισμός αφορά την τάση κάποιου να φέρεται προστατευτικά και κηδεμονευτικά σε κάποια πρόσωπα, δηλαδή η προσπάθεια καθοδήγησης, χειραγώγησης.

Μέθοδοι

παραπληροφόρηση-προπαγάνδα

εκμετάλλευση των αδυναμιών του πλήθους (ανασφάλεια, φόβοι, ανησυχίες)

οργάνωση λαϊκών/μαζικών εκδηλώσεων (άρτος και θεάματα)

εξιδανίκευση/κολακεία

κινδυνολογία

αποφυγή επιχειρηματολογίας-επίκληση στο συναίσθημα και το ήθος του δέκτη

αξιοποίηση της γλώσσας της εξουσίας (μεγαλοστομία, υποσχισιολογία, γενικόλογίες κ.λ.π.)

Μορφές λαϊκισμού

Ο λαϊκισμός απαντάται τόσο στο κοινωνικό/πολιτισμικό όσο και στο πολιτικό επίπεδο. Στο **κοινωνικό επίπεδο** φαινόμενα λαϊκισμού συναντάμε στη γλώσσα, την **τέχνη, την επιστήμη** κτλ.

Μορφές	Συνέπειες
<p>Στο πολιτικό επίπεδο ο όρος συνδέεται με την εξαπάτηση του λαού, τη δημαγωγία, τη χειραγώγηση, την καλλιέργεια προσωπολατρίας. Προωθούνται οι πελαταιακές σχέσεις, γίνεται καπηλεία ιδεών ή συμβόλων (πατριδοκαπηλία)</p> <p>Σε πολιτισμικό επίπεδο: Στην εκπαίδευση: χαμηλού επιπέδου εκπαίδευση ή με απλοϊκό τρόπο ώστε να κολακεύονται οι μαθητές, υποσχέσεις για όλο και ευκολότερη πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Χαριστική βαθμολογία</p> <p>Γλώσσα: Απαξίωση της χρήσης «λόγιων» λέξεων ή εκφράσεων επειδή –δήθεν- αποτελούν ένδειξη σχολαστικισμού ή συντηρητισμού Εκχυδαϊσμός-βωμολοχία Γλωσσική αργκό</p> <p>Τέχνη παραγωγή τέχνης χαμηλού επιπέδου ενώ ουσιαστικά πρόκειται για απλοϊκή φόρμα για να είναι αντιληπτή από το λαό ή στρατευμένη τέχνη κακής ποιότητας, π.χ. τα τραγούδια σλόγκαν που έχουν απήχηση για μικρό διάστημα (τέχνη και λαϊκισμός / μαζική κουλτούρα). Η λαϊκή τέχνη γίνεται φολκλόρ Το λαϊκό τραγούδι εμπορευματοποιείται</p> <p>Στον αθλητισμό : σύνδεση επιχειρηματιών με διάφορα αθλήματα, ουσιαστικά αποκτούν ιδιωτικούς στρατούς οπαδών.</p> <p>Στα ΜΜΕ: Εμπορευματοποίηση της ανθρώπινης δυστυχίας, έμφαση στα ανούσια σχόλια για την ιδιωτική ζωή των επωνύμων. «Κίτρινος» τύπος, περιοδικά ποικίλης ύλης προώθηση μαζικής κουλτούρας</p>	<p>Ο λαός υποκαθίσταται από τους δημαγωγούς οι οποίοι τον επικαλούνται και τον παραπλανούν έτσι ώστε να νομιμοποιούν οποιαδήποτε πολιτική και κοινωνική εξουσία Φαινόμενα μεσσιανισμού Περιορίζεται κάθε φωνή αφύπνισης της λαϊκής συνείδησης Πολιτική περιθωριοποίηση του λαού Ετεροπροσδιορισμός-ετεροκατεύθυνση Μαζοποίηση</p> <p>Γιγαντισμός της ανώτατης εκπαίδευσης Υιοθέτηση της αρχής της «ήσσονος προσπάθειας» Απουσία αντικειμενικής αξιολόγησης Δημιουργία υπερβολικών φιλοδοξιών Ρηχότητα, επιφανειακή μάθηση</p> <p>Γλωσσικό πρόβλημα Αδυναμία κατανόησης επιστημονικού και φιλοσοφικού λόγου</p> <p>Υποβαθμίζεται η γνήσια τέχνη Επιβάλλεται η μαζική κουλτούρα ως λαϊκή κουλτούρα Αποξενώνεται ο λαός από τη λόγια και λαϊκή παράδοση Προωθείται το κιτς, το κακέκτυπο, το εφήμερο, το εύληπτο. Συγχέεται η βωμολοχία με το χιούμορ, η σάτιρα με το λιβέλο.</p> <p>Φανατισμός, χουλιγκανισμός, βία Επιβολή ειδώλων – προτύπων ζωής (κυρίως στον καλλιτεχνικό και αθλητικό χώρο) τα οποία υποτίθεται ότι εκφράζουν το λαϊκό αίσθημα</p> <p>Αποπροσανατολισμός της κοινής γνώμης από τα πραγματικά σοβαρά θέματα της επικαιρότητας. Επιβάλλονται ως πρότυπα ό,τι προωθεί το star system</p>

Αιτίες	Τρόποι αντιμετώπισης
<p style="text-align: center;">Άνθρωπος</p> <p>Ψυχολογικά Η εκμετάλλευση από δημαγωγούς της ανάγκης του λαού για στήριξη σ' έναν ηγέτη. Η ψυχολογία της μάζας που κρύβει αδυναμίες, όπως η επιδίωξη της κολακείας.</p> <p>Πνευματικά Η έλλειψη ουσιαστικής παιδείας και πνευματικής καλλιέργειας η οποία στερεί από τον πολίτη την κριτική ικανότητα να διακρίνει τους σωστούς ηγέτες από τους δημαγωγούς. Το χαμηλό πνευματικό επίπεδο γίνεται εύκολα αντικείμενο εκμετάλλευσης</p> <p>Πολιτισμικά Ξενομανία, μιμητισμός Αποκοπή από την παράδοση Αστικοποίηση που ευνοεί τη μαζοποίηση</p> <p>Μ.Μ.Ε. προβολή / επιβολή ορισμένων ηγετών. Η διαβρωτική επίδραση των Μ.Μ.Ε. που επιβάλλουν αλλοτριωτικά πρότυπα ζωής</p> <p>Πολιτικά <u>-Πολίτες</u> Η αδιαφορία που υπάρχει σε μεγάλο μέρος του λαού σχετικά με τη δημόσια ζωή.</p> <p><u>-Πολιτικοί</u> Οι προσωπικές φιλοδοξίες διάφορων πολιτικών Η επιδίωξη χειραγώγησης του λαού, εφόσον από αυτόν αντλείται η πολιτική δύναμη. Επιτηδευμένη χρήση γλώσσας από δημαγωγούς με στόχο την παραπλάνηση του λαού Πολιτικές – κομματικές σκοπιμότητες.</p> <p><u>-Θεσμοί</u> Η προβληματική λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος που επιτρέπει τη δημαγωγία δίχως συνέπειες γι' αυτούς που την ασκούν. Κρίση της δημοκρατίας</p> <p>Κοινωνικά Τα διάφορα κοινωνικά προβλήματα που αυξάνονται και για τα οποία ο λαός επιζητά άμεσες λύσεις (ανεργία, βία, οικονομική δυσχέρεια).</p>	<p>Ψυχολογικά Συνειδητοποίηση της δύναμης του Αυτογνωσία Ορθολογισμός</p> <p>Πνευματικά Ολοκληρωμένη παιδεία ανθρωπιστικού χαρακτήρα, που θα ευαισθητοποιεί, θα καλλιεργεί την κρίση, θα διδάσκει το «μέτρο» και θα καλλιεργεί τη γλώσσα, ώστε οι άνθρωποι να μην παγιδεύονται σε σοφίσματα και σε ψευδοδιλήμματα.</p> <p>Πνευματικοί άνθρωποι Δραστηριοποίηση των πνευματικών ανθρώπων, ώστε να ενημερώνουν, να εκλαϊκεύουν τη γνώση και να αποκαλύπτουν τις παραπλανητικές μεθοδεύσεις των ηγεσιών</p> <p>Πολιτισμικά Έμφαση στην εθνική αγωγή, επανασύνδεση με την παράδοση, αισθητική αγωγή Προβολή και σεβασμός της ελληνικότητας</p> <p>Μ.Μ.Ε. Τύπος: παιδαγωγός του λαού Τήρηση δημοσιογραφικής δεοντολογίας Προβολή πραγματικών</p> <p>Πολιτικά <u>-Πολίτες</u> Συμμετοχή και ενδιαφέρον για τα κοινά Έλεγχος της εξουσίας</p> <p><u>-Πολιτικοί</u> Υπευθυνότητα Χρηστά ήθη Δημοκρατικό ήθος, ανιδιοτέλεια Εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος Ειλικρίνεια-όχι ωραιοποίηση καταστάσεων Κατάργηση πελατειακών σχέσεων Αξιοκρατία</p> <p><u>-Θεσμοί</u> Ορθή λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών Διαφάνεια Κυρώσεις</p> <p>Κοινωνικά/πολιτικά Αποτελεσματική οικονομική πολιτική Έμφαση στην ανάπτυξη Καταπολέμηση της φτώχειας, της βίας, των ανισοτήτων</p> <p>Οικογένεια Σωστή διαπαιδαγώγηση-υγιή πρότυπα</p>

ΚΕΙΜΕΝΟ-ΚΡΙΤΗΡΙΟ	Θέματα Πληροφορίες
<p>1. Μια αλήθεια δεν είναι ποτέ λαϊκίστικη. Το βασικό χαρακτηριστικό του λαϊκισμού είναι η εσκεμμένη ανειλικρίνεια. Λέμε κάτι το οποίο ξέρουμε ότι δεν ανταποκρίνεται στα πράγματα, για να κολακεύουμε το «λαό». Επίσης πρόκειται για μια δημόσια απόφαση - μια ιδιωτική κολακεία δεν είναι λαϊκισμός. Στην έννοια του λαϊκισμού υπάρχει σαν απαραίτητος όρος ο απώτερος σκοπός - που είναι το «παραμύθιασμα» του αποδέκτη προς όφελος του πομπού.</p> <p>2. Ο «λαός» του λαϊκιστή είναι ο «πελάτης» του. («Πελααάτες μου!» που φωνάζει ο Βέγγος). Η σχέση του λαϊκιστή με το ακροατήριό του είναι πελατειακή. Προσφεύγει στο λαό, περιμένοντας να αποκομίσει οφέλη - να κερδίσει. Γι' αυτό και υπακούει στο παλιό εμπορικό αξίωμα: «Ο πελάτης έχει πάντα δίκιο».</p> <p>3. Ο λαϊκισμός είναι προαιώνιος. Απλώς παλιά είχε άλλα ονόματα: δημαγωγία, δημεγεργσία κ.λπ. Η φράση του Σολωμού ότι πρέπει να θεωρούμε εθνικό ό,τι είναι αληθές, είναι το ακριβές αντίδοτο του λαϊκισμού. «Και τι είναι αλήθεια;» Κανείς δεν έχει το απόλυτο κριτήριο της αλήθειας. Ο λαϊκιστής όμως κάνει ακριβώς το αντίστροφο αυτού που λέει ο Σολωμός: βαφτίζει αληθές ό,τι θεωρείται εθνικό.</p> <p>4. Ο λαϊκισμός δεν αφορά μόνο πολιτική και ΜΜΕ. Σίγουρα εκεί είναι η κορυφαία του παρουσία. Αλλά εκτείνεται παντού. Υπάρχουν συγγραφείς λαϊκιστές ακόμα περισσότερο αηδιαστικοί από τους πολιτικούς. Κάνουν ακριβώς το ίδιο. Κολακεύουν το κοινό τους. Γράφουν με τρόπο που εκτρέφει στερεότυπα και δεδομένες ιδέες, επιβεβαιώνουν κλισέ, αποκοιμίζουν τον αναγνώστη, πουλάνε ψευδαισθήσεις και απάτες. Αφθονεί επίσης ο λαϊκισμός στους κρατικοδίαιτους διανοούμενους και έμμισθους κονδυλοφόρους που στοχάζονται ό,τι συμφέρει τον εργοδότη τους. Ισχυρός είναι επίσης ο λαϊκισμός στους χώρους της εκκλησίας.</p> <p>5. Ο λαϊκισμός είναι το αντίθετο της Δημοκρατίας. Διότι δεν μπορεί να υπάρξει δημοκρατία και επιλογές, χωρίς ορθή κρίση. Αυτή πάλι βασίζεται στην σωστή πληροφορία. Ο λαϊκισμός όμως καταλύει την ορθή πληροφόρηση. Πολλές δικτατορίες στηρίχτηκαν περισσότερο στο λαϊκισμό παρά στα όπλα.</p> <p>6. Ο λαϊκισμός έχει πολλές μεταμφιέσεις. Υπάρχει λαϊκισμός με γραβάτα και με ζιβάγκο, με διανοουμενίστικο αμπέχωνο και με ακαδημαϊκή τήβεννο. Υπάρχει λόγιος λαϊκισμός και αμόρφωτος, κυνικός και αγαπησιάρικος, ύπουλος και λεβέντικος.</p> <p>7. Ο λαϊκισμός είναι το αντίθετο του ορθολογισμού. Φυσιολογικά ο λαϊκίστικος λόγος απευθύνεται στο συναίσθημα - και όχι στη</p>	

λογική. Όταν χρησιμοποιεί επιχειρήματα, το κάνει με τον τρόπο των σοφιστών – «τον ήσσανα λόγον κρείττω ποιείν». Θέτει τη λογική στην υπηρεσία των καταστάσεων που προσπαθεί να διεγείρει. Παραποιεί την ιστορία, καλλιεργεί προκαταλήψεις, μύθους και στερεότυπα.

8. Ο εθνικισμός είναι λαϊκισμός. Όλοι αυτοί που εκφωνούν πανηγυρικούς, όλοι αυτοί που μιλάνε για την «ιδιαιτερότητα», μοναδικότητα και την ανωτερότητα της ελληνικής φυλής το κάνουν ΚΑΙ για να κολακεύουν το λαό, να του δώσουν την αίσθηση πως είναι ξεχωριστός και υπερέχει των βαρβάρων γειτόνων, αλλά και των λαών της Δύσης «που όταν εμείς χτίζαμε Παρθενώνες αυτοί έτρωγαν βελανίδια». Λαϊκίστικοι μύθοι: η συνέχεια της φυλής, οι από 3.000 ετών Έλληνες, του Έλληνας ο τράχηλος, οι κουτόφραγκοι, κ.λπ.

9. Η απαλλαγή ευθυνών είναι λαϊκισμός. Βασική λαϊκίστικη θέση: οι Έλληνες είναι «ριγμένοι», αιώνια θύματα των ξένων δυνάμεων. Οι Έλληνες είναι κλοτσοσκούφι των μεγάλων, όλοι συνωμοτούν εναντίον μας. Άρα, τελικά, οι Έλληνες δεν ευθύνονται για τίποτα. Όλα σ' αυτό τον τόπο είναι ξενοκίνητα (π.χ.: «ξενοκίνητη χούντα»). Τώρα πώς συμβιβάζονται αυτά με το γεγονός πως εμείς οι «ριγμένοι» είμαστε το μόνο κράτος της περιοχής που μεγαλώνει σταθερά τα τελευταία 100 χρόνια" δεν μας το λένε. Και αν βέβαια όλα ήταν ξενοκίνητα τότε και η ελευθερία μας το 1821 (ή μάλλον 1829) ήταν ξενοκίνητη, όπως και άλλες θετικές στιγμές στην ιστορία μας. Αλλά και αυτό δεν το λέει κανείς διότι δεν κολακεύει το λαό. Η λαϊκίστικη θέση είναι πως όλα τα θετικά τα κάναμε εμείς - αλλά για όλα τα αρνητικά φταίνε οι άλλοι.

Διασκευασμένο κείμενο του Ν. Δήμου <http://ekthesi.opt.gr/>

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου **M.25**

B1 «Ο λαϊκισμός είναι το αντίθετο της Δημοκρατίας. Διότι δεν μπορεί να υπάρξει δημοκρατία και επιλογές, χωρίς ορθή κρίση.» Να αναπτύξετε το περιεχόμενο της φράσης σε 80 περίπου λέξεις. **12 M**

B2. Να αιτιολογήσετε τη χρήση των σημείων στίξης στη 2^η παράγραφο του κειμένου. **5M.**

B3. Ποιον τρόπο πειθούς χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην 6^η παράγραφο του κειμένου, να αιτιολογήσετε τη θέση σας. **8 M.**

B4. Να γράψετε τα συνώνυμα των λέξεων που είναι με έντονα γράμματα στο κείμενο. **5 M**

B.5 Ο κειμενογράφος αξιοποιεί πολλά παραδείγματα στο κείμενο. Αφού εντοπίσετε 5 από αυτά, να αιτιολογήσετε τη λειτουργία τους. **5 M.**

Γ. Παραγωγή λόγου

Κατά κοινή ομολογία το λαϊκιστικό φαινόμενο αποτελεί έναν από τους βασικότερους ανασχετικούς παράγοντες για την εμπέδωση μιας υγιούς λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος στην εποχή μας. Με βάση αυτή τη διαπίστωση να γράψετε ένα άρθρο για το περιοδικό του σχολείου σας στο οποίο να καταγράψετε τις κυριότερες μορφές και τους τομείς όπου αυτό κάνει πιο έντονη την παρουσία του και να προτείνετε τους κατάλληλους μηχανισμούς άμυνας της κοινωνίας και της δημοκρατίας μας απέναντί του. **40 M**